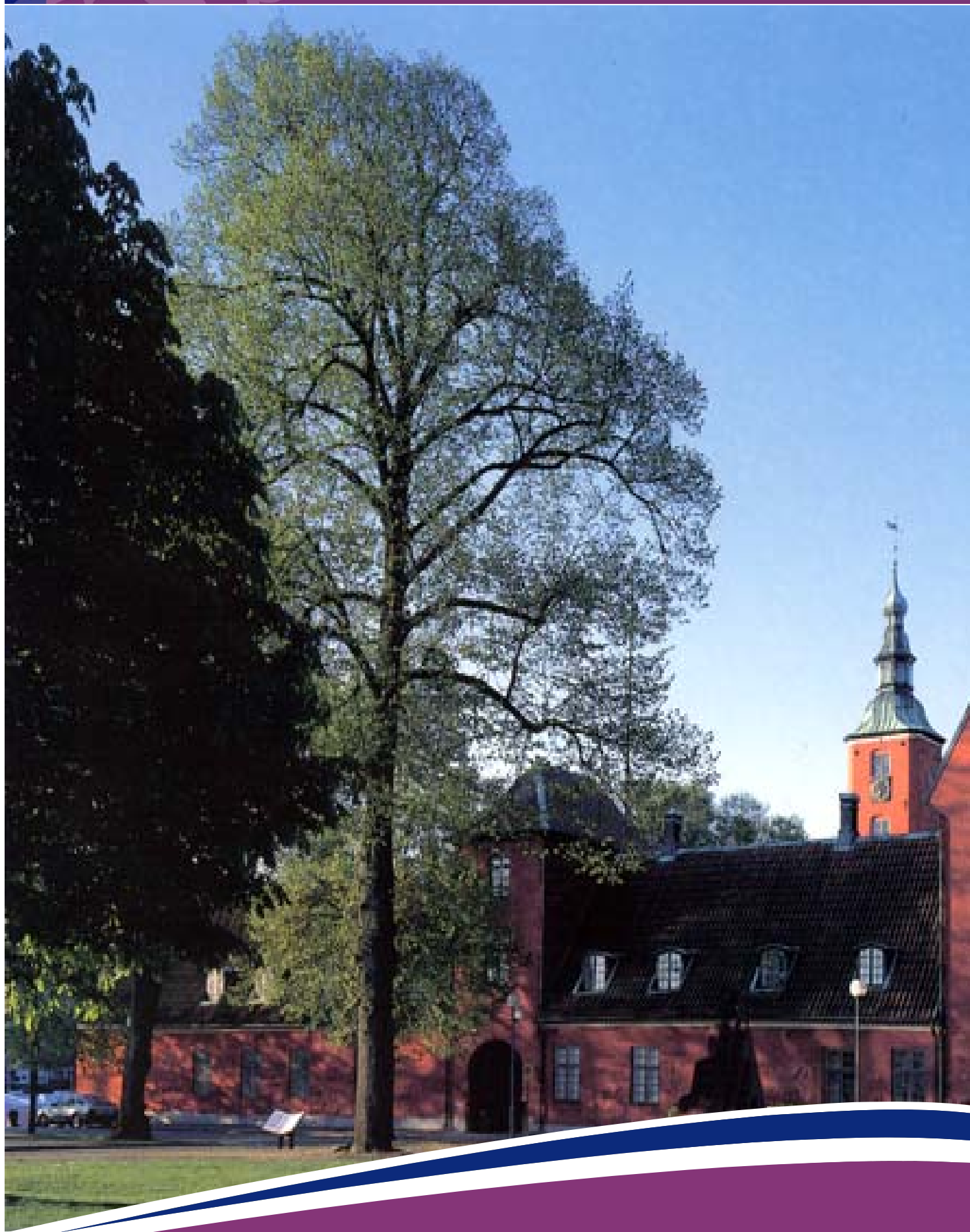

Riktlinjer LSS — Hallands län

Meddelande 2007:8

LÄNSSTYRELSEN
HALLANDS LÄN

Länsstyrelsen Halland

Meddelande 2007:8

ISSN 1101 – 1084

ISRN LSTY-N-M-2007/8-SE

Tryckt på Länsstyrelsens Tryckeri, Halmstad, 2007

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Inledning	1
Länsstyrelsens utgångspunkter	1
Metod	1
Riktlinjer i länet	2
Innehållet varierar	2
Individuella bedömningar	2
Riktlinjer som en form av delegation	2
Allmänna begränsningar	4
Tidsbegränsade beslut	4
Begränsningar i omfattning och geografiskt område	4
Begränsningar i rätten till andra insatser	4
Åldersbegränsningar	4
Kostnader som begränsar	5
Begränsningar – insats för insats	6
Personlig assistans	6
Ledsagarservice	7
Kontaktperson	10
Avlösarservice i hemmet	12
Korttidsvistelse utanför det egna hemmet	14
Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år	16
Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar	17
Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad	18
Daglig verksamhet	19

Bilaga:

Redovisning av uppdrag enligt regleringsbrev – förekomsten av att kommuner för över pågående insatser från socialtjänstlagen (SoL) till lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) för att öka underlaget för statligt bidrag.

SAMMANFATTNING

Länsstyrelserna har för år 2006 fått i uppdrag av regeringen att följa upp kommunernas riktlinjer för bedömning av insatser enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). Uppdraget innebär också att se till att riktlinjerna utformas så att de inte begränsar enskilda personers rättigheter. Länsstyrelserna har genomfört uppdraget tillsammans. Resultatet av den granskningen har sammanställts i en nationell rapport som redovisas till regeringen i särskild ordning. Denna rapport avser situationen i Hallands län där fyra av länets sex kommuner har riktlinjer.

Granskningen har främst inriktats på om kommunernas riktlinjer är begränsande för enskilda personers rättigheter. Länsstyrelsen har därför undersökt om kommunernas riktlinjer innehåller bestämmelser om att en insats endast kan beviljas i en viss omfattning eller bara får ges inom ett visst geografiskt område. Länsstyrelsen har också undersökt om kommunerna har riktlinjer som säger att beslut om insatser alltid ska tidsbegränsas, om vissa insatser utesluter rätt till andra insatser och om det finns begränsningar som har med personernas ålder att göra.

Under granskningen har Länsstyrelsen funnit att riktlinjerna även innehåller andra begränsningar.

Innehållet i riktlinjerna ser olika ut från kommun till kommun. I alla riktlinjer finns det bestämmelser eller rekommendationer som är begränsande för de personer som har rätt till insatserna.

LÄNSSTYRELSENS SLUTSATSER

LSS är en rättighetslag som skall garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor, att de får den hjälp de behöver i det dagliga livet och att de kan påverka vilket stöd och vilken service de får.

Länsstyrelsen ser allvarligt på att kommuner i länet har riktlinjer som inskränker den lagliga rätten till insatser som personer med funktionshinder har. Kommunerna har skapat begränsningar som skiftar från kommun till kommun. Den enskildes rättigheter blir beroende av i vilken kommun han eller hon bor. Detta är helt oacceptabelt och drabbar personer som är beroende av och har rätt till samhällets stöd.

En av de viktigaste grundtankarna med LSS är att personer med funktionshinder, med insatsernas hjälp, ska få möjlighet att leva som andra. I flera fall finns begränsningar som tyder på att kommunerna i stället för goda levnadsvillkor utgår ifrån socialtjänstlagens begrepp skälig levnadsnivå.

Flertalet personer med omfattande funktionshinder har ett livslångt behov av individuellt anpassade lösningar för att det dagliga livet ska fungera. Begränsningarna i riktlinjerna försvårar möjligheten och rätten till ett gott och självständigt liv både för dem som har ett omfattande funktionshinder och för deras anhöriga.

Det finns riktlinjer som till stor del består av lagtext och utdrag ur propositionen. Ibland är det svårt att skilja ut vad som är hämtat ut förarbeten och lagtext och vad som är kommunens riktlinjer. Länsstyrelsen menar att riktlinjer som inte är klara och tydliga snarare är till stjälp än till hjälp för handläggarna i deras arbete. Syftet med riktlinjer borde i stället vara att ge handläggarna stöd för en rättssäker handläggning.

En annan svårighet är att många riktlinjer innehåller svepande formuleringar för att beskriva om och när en insats kan beviljas. Några av de formuleringar som används är ”i normalfallet”, ”ej som regel” och ”endast undantagsvis”. Faran är stor att handläggaren låter sig styras av formuleringarna och tolkar riktlinjerna alltför restriktivt. Det finns en risk att individuella bedömningar som handläggaren alltid måste göra kommer i skymundan.

Det finns inga bestämmelser om att kommunerna måste ha riktlinjer för bedömning av LSS-insatser. Däremot anges i Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2006:11) att kommunens ledningssystem skall säkerställa att det finns rutiner för handläggning och dokumentation av ett ärende.

Väljer kommunerna ändå att utarbeta riktlinjer måste de utformas så att de är förenliga med lag, förarbeten och rättpraxis. De får inte innehålla beskrivningar som försvårar tolkningen av lagens innebörd eller innehålla rekommendationer eller bestämmelser som försvårar en individuell bedömning. De bör i stället ge vägledning i hur bedömningar utifrån vars och ens behov ska gå till samt hur insatserna ska kunna bidra till goda levnadsvillkor.

INLEDNING

Länsstyrelserna har, enligt uppdrag 13 i regleringsbrevet för 2006 (uppdrag 5 i regleringsbrevet för 2007), att

- följa upp kommuners riktlinjer för LSS-insatser samt tillse att dessa utformas så att de inte begränsar enskildas rättigheter, samt
- följa upp ett urval ärenden om LSS-insatser som beviljats de senaste två till tre åren för att få kunskap om förekomsten av att kommuner för över pågående insatser från socialtjänstlagen (SoL) till LSS för att öka underlaget för statliga bidrag samt undersöka vilken typ av insatser det är som förs över.

Uppdraget skall redovisas till regeringen (Socialdepartementet) senast den 30 januari 2007.

Vad gäller den första delen av uppdraget, riktlinjer för LSS-insatser, har länsstyrelserna genomfört gemensamt planerad tillsyn vars resultat sammanställts i en nationell rapport. Den rapporten utgör länsstyrelsernas redovisning avseende den delen av uppdraget och tillställs regeringen i annan ordning. Denna rapport avser situationen i Hallands län vad gäller riktlinjer för LSS-insatser.

När det gäller den andra delen av uppdraget, granskning av ärenden för vinnande av kunskap om förekomsten av överföring av pågående insatser från SoL till LSS, har länsstyrelserna var för sig genomfört sina tillsynsaktiviteter. Redovisningen rörande Hallands län har tillställts regeringen (bilaga).

LÄNSSTYRELSENS UTGÅNGSPUNKTER

Uppdraget innebär att ta reda på om riktlinjerna är lagenliga. Uppdraget innebär även att se till att riktlinjerna utformas så att de inte begränsar enskilda personers rättigheter.

LSS och dess förarbeten har varit Länsstyrelsens utgångspunkt för granskningen av riktlinjerna men även beslut från Justitieombudsmannen (JO) och domar från förvaltningsdomstolarna har utgjort underlag.

METOD

En enkät med frågor om kommunerna använder riktlinjer skickades i april 2006 till samtliga kommuner i länet.

Länsstyrelsen har granskat varje kommuns riktlinjer med stöd av en granskningsmall. Frågorna i mallen handlar om det finns begränsningar i de LSS-insatser som kommunen ansvarar för. Centrala frågor i granskningsmallen har varit

- om insatsen *alltid* ska tidsbegränsas
- om insatsen *endast* får beviljas i viss omfattning
- om insatsen *endast* får ges inom ett visst geografiskt område
- om en beviljad insats *utesluter* rätt till andra LSS-insatser.

RIKTLINJER I LÄNET

Länsstyrelsen har frågat länets sex kommuner om de har politiskt antagna riktlinjer för bedömning av LSS-insatser. Kungsbacka, Falkenberg, Halmstad och Laholm har svarat att de har sådana riktlinjer. För Halmstads kommun gäller riktlinjerna endast några av LSS-insatserna. Varberg och Hylte har inga politiskt antagna riktlinjer. Under 2006 och 2007 avser inte Varberg att ta fram några sådana medan Hylte planerar för att göra så.

Det är endast Halmstads kommun som uppger att brukarorganisationerna haft möjlighet att i viss omfattning lämna synpunkter innan riktlinjerna antogs.

Ingen av länets kommuner använder riktlinjer eller liknande som inte är politiskt antagna.

Utöver skriftliga riktlinjer kan det finnas mer eller mindre uttalad praxis som handläggarna i respektive kommun följer. Granskningen har inte omfattat sådan lokal praxis.

Innehållet varierar

Innehållet i de antagna riktlinjerna ser olika ut från kommun till kommun. Det finns begränsningar i alla riktlinjer, men omfattningen varierar.

En svårighet i Länsstyrelsens bedömning av om riktlinjerna är begränsande eller inte är att några kommuner använder svepande formuleringar. Begrepp som ”i normalfallet”, ”ej som regel”, ”endast undantagsvis” och ”i möjligaste mån” används utan att förklaras eller definieras närmare. Länsstyrelsen menar att det finns en risk att använda sådana formuleringar i riktlinjer eftersom de kan motverka att individuella bedömningar görs i varje enskilt fall. Risken är att handläggaren låter sig styras av formuleringarna och tolkar riktlinjerna alltför restriktivt.

Individuella bedömningar

Kungsbacka, Falkenberg och Laholm skriver att de individuella behoven ska vara styrande och att riktlinjerna ska ses som hjälpmedel i bedömningen. Halmstads kommun skriver vad gäller korttidsvistelse och korttidstillsyn att utrymme ska finnas för individuella och flexibla lösningar som utgår från den enskildes behov.

LSS är en rättighetslag som ska garantera personer med omfattande och varaktiga funktionshinder goda levnadsvillkor. De har rätt att få den hjälp de behöver i det dagliga livet och ska kunna påverka vilket stöd och vilken service de får. Insatserna ska anpassas till mottagarens individuella behov. Länsstyrelsen anser att det alltid måste göras en individuell bedömning i varje enskilt fall. Kommunala riktlinjer kan endast ses som vägledning och kan inte ersätta lag och författning.

Riktlinjer som en form av delegation

Det framgår av vissa riktlinjer att handläggaren är behörig att besluta men om behovet av insatsen överstiger exempelvis ett visst antal timmar ska chef eller nämnd besluta angående ansökan.

Länsstyrelsen menar att det är viktigt att skilja på riktlinjer och delegation. Varje ansökan ska prövas individuellt men ibland har riktlinjerna en tendens att bli gällande som ”lag”. Informa-

tion om riktlinjerna ges ofta av handläggarna till enskilda och intresseföreningar och kan då uppfattas ange vad som kan erhållas. En särskild fara kan föreligga om riktlinjerna anger att handläggarna får besluta om insatsen till viss omfattning, t ex avlösarservice med ett visst antal timmar, men att insatsen kan beviljas därutöver efter beslut av chef eller berörd nämnd. Det kan då uppstå risk att informationen om den senare delen inte når ut.

ALLMÄNNA BEGRÄNSNINGAR

Tidsbegränsade beslut

Kommunerna tidsbegränsar beslut om personlig assistans, ledsagarservice, kontaktperson, avlösarservice och daglig verksamhet.

Länsstyrelsen anser att riktlinjer som anger att beslut alltid ska tidsbegränsas står i strid med lagstiftningens intentioner. Insatser enligt LSS ska vara varaktiga och samordnade. Det är viktigt att brukaren och hans eller hennes anhöriga kan känna trygghet i att insatsen pågår så länge behovet finns. Att ett nytt beslut måste fattas en gång per år bidrar inte till trygghet och kontinuitet om det redan från början framgår att behovet är varaktigt.

JO har tagit upp frågan om tidsbegränsning i ett beslut från den 23 oktober 2002 (dnr 4207-2000). JO ifrågasätter en ordning där beslut om insatser enligt LSS alltid tidsbegränsas. Enligt JO:s mening bör det i varje enskilt fall övervägas om det är nödvändigt med en tidsbegränsning.

Begränsningar i omfattning och geografiskt område

Kungsbacka, Falkenberg och Laholm har riktlinjer som begränsar omfattningen av ledsagarservice. Med detta menas att insatsen endast får beviljas med ett visst antal timmar per vecka, antal tillfällen per månad eller liknande. Kungsbacka begränsar även den enskildes möjlighet att använda ledsagarservice utanför ett visst geografiskt område. Begränsningar i omfattning och geografiskt område förekommer också vid kontaktperson, avlösarservice och korttidsvistelse.

Enligt Länsstyrelsens bedömning finns det inte stöd i lagstiftningen för att generellt begränsa vare sig i vilken omfattning, på vilka tider, eller inom vilket geografiskt område som insatser kan beviljas.

Begränsningar i rätten till andra insatser

En person som beviljats en LSS-insats kan också ha rätt till en eller flera andra LSS-insatser. Det finns inget stöd i lagstiftningen för att göra generella begränsningar om att en beviljad insats utesluter möjligheten till andra insatser. I några av de granskade riktlinjerna finns sådana begränsningar, t ex att personer som bor i bostad med särskild service (gruppboad), inte kan/bör få ledsagarservice.

Åldersbegränsningar

Några kommuner begränsar rätten till insatser på grund av ålder. I lagstiftningen och förarbetena finns inga åldersgränser angivna och det saknas därmed stöd för sådana begränsningar.

Det förekommer att kommuner blandar samman bestämmelser som enbart gäller för personlig assistans med vad som gäller för övriga LSS-insatser. En person som fyllt 65 år och som för första gången ansöker om personlig assistans har inte rätt till den insatsen enligt LSS. För övriga insatser enligt LSS finns det inte något generellt hinder att bevilja LSS-insatser för personer över 65 år. En utredning och bedömning måste göras i varje enskilt fall.

Den som redan har en LSS-insats har rätt att behålla den även efter 65-årsdagen. En kommun kan inte göra begränsningar som innebär att en person som har fått LSS-insatser före pensionsdagen blir av med sitt LSS-beslut på 65-årsdagen för att i stället få insatsen enligt SoL.

Kostnader som begränsar

Länsstyrelsen har inte granskat kommunernas riktlinjer om kostnader i samband med LSS-insatser. Trots detta vill Länsstyrelsen lyfta fram att ersättningar och omkostnader i samband med LSS-insatser kan medföra begränsningar i möjligheten att använda en beviljad insats.

Exempel som Länsstyrelsen hittat handlar om att omkostnader för personlig assistans och ledsagarservice begränsas till ett visst belopp eller inte medges alls.

En viktig handikappolitisk princip är att människor inte ska ha merkostnader på grund av sitt funktionshinder. Stöd och service som ges enligt LSS ska därför, med några få angivna undantag, vara avgiftsfritt. I förarbetena till LSS framgår att den enskilde bör svara för sina egna kostnader men inte ha kostnader för den följeslagare som behövs för att kunna delta i fritids- och kulturella aktiviteter.

BEGRÄNSNINGAR – INSATS FÖR INSATS

Personlig assistans

I begreppet personlig assistans ligger att det skall vara ett personligt stöd, som ger den funktionshindrade ökade möjligheter till ett självständigt liv. Det skall alltså vara fråga om hjälp och stöd som knyts till den enskilde och finns tillgängligt för honom eller henne i olika verksamheter och under olika tider på dygnet.

Den personliga assistenten skall i möjligaste mån garantera en kontinuitet i stödet och därmed trygghet för den enskilde och hans närstående. Den enskildes behov av stöd och service ska kunna tillgodoses av ett begränsat antal personliga assistenter under olika tider på dygnet (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Personlig assistans kan beviljas för två år i taget. Uppföljning var sjätte månad.
- Avräkningsperiod för assistanstiden är sex månader d v s samma regler som hos försäkringskassan.
- Mellan brukaren och utförande enhet (handikappomsorgen) träffas ett civilrättsligt avtal om utförande av assistansen. I avtalet finns även en uppsägningsklausul som kan utlösas om assistansen inte kan utföras.
- Omkostnadsersättning utgår med viss summa per månad. Huvudregeln är att omkostnader för mat och dryck ej ersätts. Kan i förväg beviljas av enhetschef.

Falkenberg

- Personlig assistans tidsbegränsas normalt inte.
- Personlig assistans bör normalt inte beviljas för personer boende i gruppboende. Sådant behov kan dock föreligga vid aktiviteter utanför bostaden.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- De grundläggande behoven måste uppgå till 20 timmar/vecka.

Länsstyrelsens kommentarer

Länsstyrelsen känner inte till att prövning i domstol skett huruvida ett civilrättsligt avtal kan stå över LSS. Socialtjänsten är alltid ytterst ansvarig för kommuninvånarna och torde inte kunna undgå att vara den enskilde behjälplig även om ett civilrättsligt avtal skrivits.

Det finns inget stöd i lagstiftningen för att kräva att behovet av personlig assistans måste omfatta ett visst antal timmar för att insatsen ska kunna beviljas.

Ledsagarservice

Insatsen ledsagarservice lämnas som ett led i strävandena att underlätta för den enskilde att ha kontakter med andra. Avsikten är att den enskilde skall få hjälp med att komma ut bland andra människor, exempelvis ledsagning för besök hos vänner eller vid deltagande i kulturlivet. Ledsagarservicen syftar till att bryta den isolering som ofta blir följderna av ett omfattande funktionshinder. Insatsen bör ha karaktären av personlig service och anpassas efter de individuella behoven (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Ledsagning kan beviljas för två år varefter omprövning sker.
- Ledsagning kan ges upp till 20 timmar per månad
- Ledsagartimmar kan inte sparas över ett månadsskifte. Avräkning görs månadsvis.
- Huvudprincipen är att endast ledsagning vid resor inom närområdet kan beviljas. Med närområde avses Kungsbacka kommun, Göteborgsområdet och annat område som med naturlighet kan nås vid dagsresor. En person i aktiv ålder kan någon gång ges möjlighet att göra en resa till närliggande länder .
- Ledsagareservice ges enbart till ungdomar och vuxna. Barns behov av ledsagning tillgodoses i normalfallet av föräldrar.
- Ledsagarservice beviljas i regel inte för personer boende i i bostad med särskild service enligt LSS eller personer som har personlig assistans. Ledsagning ingår i dessa grundbeslut.
- Nära anhörig får inte anlitas som ledsagare. Undantag kan av enhetschef göras i mycket speciella fall.
- Ledsagaren får inte använda egen bil i tjänsten.
- Ledsagarens omkostnader ersätts men huvudregeln är att omkostnader för mat och dryck ej ersätts.

Falkenberg

- Ledsagarservice tidsbegränsas normalt till ett år. Detta med hänvisning till att behoven som insatsen ska tillgodose typiskt sett varierar över tid.
- Behovet skall anses tillgodosett om personen har biträde av personlig assistans. Har behovet faktiskt tillgodosett på annat sätt.
- Vid prövning avseende personer som bor i bostad med särskild service skall behovet av ledsagarservice normalt anses tillgodosett;
 - genom att personen har daglig verksamhet utanför bostaden,
 - genom att personen har faktisk tillgång till att komma ut i samhället,
 - genom att personen har faktisk tillgång till fritidsaktivitet minst en gång i veckan.
- Vid prövning avseende barn upp till 12 år skall särskilt beaktas om behovet av ledsagarservice för att bryta isolering skall anses tillgodosett;
 - genom vad som normalt får anses falla inom ramen för det föräldraansvar som enligt föräldrabalken åvilar alla vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigt,
 - genom insatser som beviljat vårdbidrag möjliggör.
- Vid prövning avseende ungdomar 12 - 18 år skall särskilt beaktas om behovet av ledsagarservice för att bryta isolering skall anses tillgodosett;
 - genom att ungdomen regelbundet kan delta i fritidsverksamhet oberoende av föräldrars medverkan,

- genom insatser som beviljat vårdbidrag eller beviljad handikappersättning möjliggör.
- Vid prövning avseende vuxna skall särskilt beaktas om behovet av ledsagarservice för att bryta isolering skall anses tillgodosett;
 - genom insatser som beviljad handikappersättning möjliggör.
- Beslut om ledsagarservice
 - beviljas som regelbunden service för ungdom i åldern 12 - 17 år med maximalt 12 timmar per månad,
 - beviljas som regelbunden service för person i åldern 18 - 65 år med maximalt 24 timmar per månad,
 - beviljas som regelbunden service för person i åldern 65 år - med maximalt 4 timmar per månad,
 - kan beviljas därutöver vid särskilda skäl och tidsbegränsas då till detta speciella tillfälle,
 - beviljas endast vid särskilda skäl och tidsbegränsas då till detta speciella tillfälle för personer som bor i bostad med särskild service.
- Behov av resa för att bryta isolering skall inte anses föreligga om personen i övrigt har behovet av kontakt med andra tillgodosett, t ex
 - genom delaktighet i en arbetsgemenskap,
 - genom möjlighet till fritidsaktiviteter i det vardagliga,
 - genom kontakten med anhöriga och vänner,
 - genom redan beviljade insatser,
 - genom tidigare företagen snarlik resa, inte alltför avlägset i tiden.
- Ledarsagarservice för resa innefattande övernattnin g beviljas normalt inte i något fall mera frekvent än vart tredje år.

Halmstad

- Nära anhörig får inte anlitas som ledsagare. Med nära anhörig avses make, maka, sambo, barn, föräldrar och syskon. Undantag kan göras i mycket speciella fall efter beslut av handläggare.
- Till uppgifter som normalt faller under hemtjänstens verksamhetsansvar utgår inte ledsagarservice.
- Ledarsagarservice ska inte användas för aktiviteter som ingår i sjukvård och habilitering/rehabilitering som annan huvudman har ansvar för.
- För personer där hemvårdsförvaltningen beslutat om boende med särskild service eller korttidsplats, beviljar handikappomsorgen/boende- och beroendeavdelningen inte ledarsagarservice.
- Ledarsagarservice bör normalt och i första hand tillgodoses inom ramen för gruppboendets verksamhet. Handläggare kan besluta om upp till 10 timmar/månad i mycket speciella fall. Vid regelbundet återkommande behov av ledsagning kan handläggaren bevilja upp till 5 timmar/vecka.
- Regelbunden ledarsagarservice får användas till fritids- och kulturaktiviteter i närmiljön. Med närmiljö avses i första hand inom kommunens gränser.
- För personer som har regelbundet beviljad ledarsagarservice kan handläggarna utöver detta endast bevilja tillfälliga aktiviteter tre gånger per år.
- Handläggarna har delegation att fatta beslut om ledarsagarservice utifrån lagstiftning och riktlinjer. Då handläggaren gör bedömningen att det finns behov, men själv inte har delegation att fatta beslut, förs ärendet till socialnämnden. Dessförinnan skall diskussion ha förts med enhetschef och/eller avdelningschef.

- Beslutets varaktighet ska anges och begränsas till högst två år.
- Innan beslut om ledsagarservice fattas ska möjligheten att få behovet tillgodosett via handikapps-service eller frivilligcentralen undersökas.
- Ledsagarens utlägg i samband med uppdraget får uppgå till högst 100 kronor/tillfälle. Om högre utgifter är aktuella ska handläggaren först kontaktas.

Laholm

- Ledsagning beviljas med högst 12 timmar/månad.

Länsstyrelsens kommentarer

För många är ledsagarservice en nödvändig insats för att få leva som andra och kunna förflytta sig utanför sin hemmiljö. I riktlinjerna är ledsagarservice den insats som har flest begränsningar i omfattning och geografiskt område.

Det finns inget stöd i lagstiftningen att generellt begränsa ledsagarservice till närmiljön, till ett visst antal timmar eller tillfällen när insatsen får beviljas. Vid varje tillfälle då en bedömning ska göras måste hänsyn tas till den enskildes livssituation, ålder och intressen. Det är situationen och behovet som ska vara avgörande för hur insatsen ska utformas och vem som kan vara lämplig som ledsagare.

Kontaktperson

Många personer med funktionshinder har få kontakter vid sidan av sina anhöriga. Många saknar gemenskapen med andra människor i arbetslivet och i fritidssammanhang. Personer med funktionshinder skall kunna erbjudas ett personligt stöd i form av kontaktperson för att underlätta ett självständigt liv i samhället. Insatsen bör ses som ett icke-professionellt stöd som ges av en person med stort engagemang och intresse för andra människor. Den enskildes val bör vara avgörande för vem som ska anställas som kontaktperson (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Kontaktperson beviljas för högst tre år, därefter skall beslutet omprövas. Uppföljning görs varje år av handläggare.
- Normalt skall biträde av kontaktperson inte beviljas för den person som har ett fungerande kontaktnät.
- Insatsen kan ges till ungdomar och vuxna.
- Särskild restriktivitet skall råda när det gäller personer boende i bostad med särskild service eller äldreboende. Normalt beviljas inte heller kontaktperson till person som har personlig assistans eller omfattande ledsagning.

Falkenberg

- Kontaktperson tidsbegränsas normalt inte.
- Anhörig kan inte erhålla förordnande som kontaktperson.
- Vid prövning avseende barn och ungdom upp till 18 år skall särskilt beaktas om behovet av kontaktperson för att komplettera kontakt med anhöriga föreligger med hänsyn till
 - vad som normalt får anses falla inom ramen för det föräldraansvar som enligt föräldrabalken åvilar alla vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigteller för övrigt skall anses tillgodosett
 - genom kamratkontakter i skola,
 - genom kamratkontakter i fritidsverksamhet.
- Vid prövning avseende personer som bor i bostad med särskild service skall särskilt beaktas om behovet av kontaktperson skall anses tillgodosett;
 - genom att personen har daglig verksamhet utanför bostaden,
 - genom att personen har faktisk tillgång till att komma ut i samhället,
 - genom att personen har faktisk tillgång till fritidsaktivitet minst en gång i veckan.
- Beslut om kontaktperson/kontaktfamilj
 - beviljas normalt för personlig kontakt två gånger per månad.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- Som kontaktperson har man telefonkontakt med den enskilde två gånger/månad samt träffas två gånger/månad.

Länsstyrelsens kommentarer

Kontaktpersonen kan beskrivas som en betald god vän. Bedömningen av vem som har behov av en kontaktperson måste göras individuellt. Även om kontaktperson är vanligast bland ungdomar och vuxna finns det ingen åldersgräns i lagen. Kontaktperson ska kunna ges till dem som behöver hjälp att komma i kontakt med andra människor och för att komma ut i samhällslivet. En sådan hjälp kan även den behöva som har kontakt med anhöriga och/eller arbetskamrater i den dagliga verksamheten eller med grannar i gruppboenden.

Avlösarservice i hemmet

Föräldrar till funktionshindrade barn behöver ofta hjälp med avlösning för att kunna koppla av eller för att genomföra aktiviteter som barnet inte deltar i. Likaså kan avlösning vara en förutsättning för att föräldrarna skall kunna ägna sig åt det funktionshindrade barnets syskon eller för att kunna resa bort.

Många vuxna personer med funktionshinder bor hos sina föräldrar och vårdas av anhöriga. De anhöriga gör ofta stora och tunga vårdinsatser och behöver avlösning från uppgiften för att vila eller för att genomföra egna aktiviteter.

Avlösning bör kunna ges både som en regelbunden insats och i situationer som inte kan förutses. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar och nätter samt under helger (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Omprövning sker efter två år. Uppföljning av insatsen sker varje år.
- Beviljade timmar för avlösarservice kan inte sparas över ett månadsskifte. Avräkning sker månadsvis.
- Avlösarservice får inte ges av personer i samma hushåll som den funktionshindrade.
- Om den enskilde beviljats biträde av personlig assistans, beviljas i normalfallet inte avlösarservice i hemmet. Hänsyn ska också tas till om barnet/familjen har beviljats korttidsavlastning utanför hemmet eller andra insatser.
- Avlösarservice beviljas upp till 20 timmar. Om den enskilde har behov av avlösning i hemmet mer än 20 timmar per månad, skall detta prövas av verksamhetschef.

Falkenberg

- Avlösarservice tidsbegränsas normalt till ett år.
- Behovet skall anses tillgodosett om personen
 - har sitt behov av omvårdnad och tillsyn faktiskt tillgodosett på annat sätt, t ex genom frivilliga insatser från annan närstående, barnomsorg, daglig verksamhet, fritidsverksamhet o s v.
- Vid prövning avseende mindre barn skall särskilt beaktas om behov av avlösarservice föreligger med hänsyn till
 - vad som normalt får anses falla inom ramen för det föräldraansvar som enligt föräldrabalken åvilar alla vårdnadshavare med hänsyn till barnets ålder, utveckling och omständigheter i övrigt.
- Vid prövning av ansökan om avlösarservice i hemmet skall särskilt beaktas om behovet kan anses vara tillgodosett genom andra insatser, t ex
 - genom beviljad assistansersättning,
 - genom beviljad korttidsvistelse,
 - genom insatser som beviljat vårdbidrag möjliggör,
 - genom insatser som beviljad handikappersättning möjliggör.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- Beviljas med högst 16 timmar/månad.
- Ska bedrivas i den enskildes hem som en avlastning för den som utför omvårdnaden i vanliga fall.

Länsstyrelsens kommentarer

Avlösarservice ska ses som ett direkt stöd till anhöriga eller familjehem som behöver avlösning i omvårdnaden. Ingen situation är den andra lik. Hur omfattande stödet kan vara kan därför inte fastställas generellt utan måste bli en bedömning från fall till fall. Avlösarservice ska kunna ges både som regelbunden insats och i situationer som inte kan förutses. Det är därför orimligt att sätta upp regler om att timmar inte får sparas över månadsskiften. Det måste finnas en större flexibilitet för att kunna tillgodose det individuella behovet över tid. Antalet timmar bör därför beräknas för en längre period än bara en månad.

Det finns inga lagliga hinder för att bevilja både korttidsvistelse och avlösarservice till samma person.

Korttidsvistelse utanför det egna hemmet

Korttidsvistelse innebär att en funktionshindrad person tillfälligt en kortare eller längre tid vistas på ett korttidshem, hos en familj eller deltar i en lägerverksamhet. Anhöriga eller familjehemsföräldrar skall få avlösning i omvårdnadsarbetet. För den funktionshindrade personen kan korttidsvistelsen både tillgodose behov av miljöombyte och rekreation och ge möjlighet till personlig utveckling.

Den enskildes eller en enskild familjs önskemål och behov bör så långt möjligt vara avgörande vid val av utformningen av korttidsvistelsen, men också vissa lokala förhållanden bör kunna styra utformningen. Korttidsvistelsen bör kunna erbjudas både som regelbunden insats och som en lösning vid akuta situationer. Den bör vara tillgänglig under dagtid, kvällar, nätter och helger (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Korttidsvistelsen skall erbjuda miljöombyte och rekreation för den funktionshindrade personen och ge möjlighet till personlig utveckling. Förälder eller annan anhörig/vårdare skall få avlösning i omvårdnaden och utrymme för avkoppling. Båda dessa aspekter skall vara uppfyllda.
- Korttidsvistelse beviljas upp till 30 dygn per år. Om behovet av avlastning överstiger 30 dygn per år prövas det av verksamhetschef.
- Uppföljning sker varje år.

Falkenberg

- Behovet är tillgodosett om personen
 - har sitt behov av omvårdnad och tillsyn samt behovet av miljöombyte och rekreation faktiskt tillgodosett på annat sätt, t ex genom frivilliga insatser från annan närstående,
 - bor i bostad med särskild service.
- Vid prövning av ansökan om korttidsvistelse utanför det egna hemmet skall särskilt beaktas om behovet kan anses vara tillgodosett genom andra insatser, t ex i form av beviljad assistansersättning, i form av erbjuden korttidsplats.
- Beslut om korttidsvistelse utanför det egna hemmet beviljas i första hand som regelbunden avlösning vid kommunens korttidshem med ett visst antal dygn per år med ett genomsnittligt uttag av dygn per månad samt en sammanhängande period av sju dygn (ej utnyttjade dygn kan inte överföras från månad till månad).

Halmstad

- Beslut om korttidsvistelsen tas efter individuell bedömning och utformas efter tre nivåer.
Nivåer:
 1. 1-5 nätter
 2. 6-10 nätter
 3. 11-15 nätter
- Vårdnadshavaren/anhöriga önskar tid efter behoven och verksamheten tillgodoser detta i mesta möjliga mån. Det är viktigt med ett flexibelt system då behovet av avlastning kan variera från den ena perioden till den andra.
- Omprövning ska göras vartannat år om bedömningen är att behovet kvarstår, kortare tid om man bedömer att behovet är föränderligt.
- Uppkommer under tiden andra behov av avlastning kan nya beslut tas (t ex om korttidsvistelse behövs under en längre period i sträck, extra vecka under sommaren).

- Bokningssystemet inom korttidshemmen utgår från möjligheten att önska datum för korttidsvistelsen tre månader i taget. Det är möjligt att markera om det är någon tid som är speciellt viktig. Vid bokning av tider försöker man ta särskild hänsyn till detta. Blanketten skickas sedan tillbaka med de tider som man beviljats. Det kan hända att man kanske inte har kunnat få precis de tider man önskat utan har blivit tilldelad andra alternativ. Skulle man då inte vilja ha dessa är det viktigt att man hör av sig till korttidshemmet och avbokar tiden.

Laholm

- Kommunens egna läger och resor erbjuds i första hand.
- Konfirmationsläger, kurser och semesterresor avslås helt.
- Stödfamilj beviljas med en helg/månad samt ett dygn i veckan.

Länsstyrelsens kommentarer

Det finns inget stöd i lagstiftningen för att generellt begränsa korttidsvistelse till vissa veckodagar, omfattning eller viss nivå. Bedömning av när insatsen ska ges måste alltid utgå från den enskildes behov.

Regeringsrätten har nyligen avgjort att rätten till korttidsvistelse inte är beroende av att behovet av avlastning och behovet av rekreation och miljöombyte måste vara uppfyllda samtidigt. I en dom från den 25 oktober 2006 (mål nr 3191-04) skriver Regeringsrätten följande:

”Lagtexten innehåller inga begränsningar för när rätt till insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet kan föreligga. Av förarbetena framgår endast att insatsen främst är tänkt för situationer då den funktionshindrades anhöriga är i behov av avlösning, men även för att tillgodose behov hos den funktionshindrade själv att komma till en annan miljö. Enligt Regeringsrättens mening saknas därmed grund för att kräva att båda de nu angivna rekvisiten skall vara uppfyllda. Korttidsvistelse bör således kunna komma i fråga för att tillgodose såväl behov av avlösning som behov av enbart miljöombyte eller rekreation. Avgörande för om rätt till insatsen korttidsvistelse utanför det egna hemmet föreligger i ett visst fall är om den enskilde har behov av just en sådan insats och detta behov inte tillgodoses på annat sätt.”

Korttidstillsyn för skolungdom över 12 år

Många ungdomar med omfattande funktionshinder som har förvärvsarbete föräldrar kan av olika skäl inte klara sig själva före eller efter skoldagen eller under skollov och ferier. Behovet av tillsyn och verksamhet kan vara mycket varierande. Det innebär att tillsynen måste kunna utformas flexibelt med utrymme för individuella lösningar. Vissa ungdomar kan behöva tillsyn och hjälp i hemmet. För andra kan kommunens reguljära fritidsverksamhet med personligt stöd vara det bästa alternativet. I vissa situationer kan det vara lämpligt att anordna särskilda grupper för att tillgodose önskemål som kan finnas bland funktionshindrade ungdomar om att träffa andra ungdomar i en likartad situation (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Falkenberg

- Behovet skall anses tillgodosett om personen har behovet av tillsyn och meningsfulla fritidsaktiviteter faktiskt tillgodosett på annat sätt, t ex genom stöd från anhöriga, genom deltagande i annan fritidsverksamhet etc.
- Beslut om korttidstillsyn för skolungdom avser fritidsverksamhet som är tillgänglig mellan 06.30 - 18.30.

Halmstad

- Ungdomar med föräldrar som inte förvärvsarbetar kan efter beslut av handläggare få beslut om tillsyn baserat på ungdomens behov av social stimulans. Riktlinjerna är att när ett beslut ska tas tar socialsekreteraren ett beslut som motsvarar två dagar i veckan efter skolan till 17.00 samt två hela dagar alternativt 15 timmar i veckan under lov. Överstiger de enskilda behoven dessa riktlinjer övergår ärendet till socialnämnden för att ta beslut om ambitionsnivån.

Laholm

- Beviljas i första hand till föräldrar som förvärvsarbetar/studerar.

Länsstyrelsens kommentarer

Korttidstillsyn ska kunna ges före och efter skolans slut, under lovdagar, studiedagar och längre lov. Att generellt begränsa tillgången till korttidstillsyn genom att ha fastställda öppettider är, enligt Länsstyrelsen bedömning, inte förenligt med lagens intentioner. Det finns heller inget stöd i lagstiftningen för att generellt begränsa utformningen av insatsen.

Kammarrätten har kommit fram till att korttidstillsyn kan beviljas även till barn och ungdomar vars föräldrar inte studerar eller förvärvsarbetar. Ett annat exempel är att insatsen kan beviljas i kombination med personlig assistans om den enskilde har behov av strukturerad fritidsverksamhet tillsammans med andra ungdomar.

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar

Med familjehem avses här en frivilligt vald boendeform. Familjehemmet bör i första hand ses som ett komplement till föräldrahemmet. Familjehem bör komma i fråga för barn och ungdomar med svåra funktionshinder som trots olika stödinsatser helt eller delvis inte kan bo kvar i föräldrahemmet. Rätten till övriga stöd- och serviceinsatser enligt LSS skall gälla för svårt funktionshindrad barn och ungdomar på samma sätt som för svårt funktionshindrade barn och ungdomar som bor i föräldrahemmet.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar skall kunna användas flexibelt och efter barnets och familjens behov. Barn och ungdomar i behov av bostad med särskild service bör i princip kunna vara i alla åldrar upp till dess att skolgång inom det allmänna skolväsendet upphör. Även om det för yngre barn i de flesta situationer är lämpligt att tillgodose deras behov av kvalificerade insatser i föräldrahemmet eller i familjehem föreslås inte någon nedre åldersgräns för boende med särskild service.

Insatsen bostad med särskild service för barn och ungdomar kan också bli aktuell på grund av barnets skolsituation (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Falkenberg

- Behovet skall anses tillgodosett om barnet eller ungdomen, med kompletterande stödinsatser, klarar att till övervägande del bo kvar i föräldrahemmet.
- Beslut om annat boende för barn och ungdom förenas med förbehåll om att rätten till insats föreligger längst till den tidpunkt då ungdomen avslutat sina gymnasiestudier och har uppnått vuxen ålder.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Länsstyrelsens kommentarer

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar är alltid en frivilligt vald boendeform. Insatsen kan endast beviljas om den enskilde begär det.

Bostad med särskild service för vuxna eller annan särskilt anpassad bostad

Personer med funktionshinder skall ha samma möjlighet som andra att själv välja bostadsform.

Bostad med särskild service skall kunna utformas på olika sätt. Huvudformerna är servicebostad och gruppboende. Servicebostad skall självklart bara anvisas personer som uttryckligen önskar sådant boende.

Personer som omfattas av LSS skall också ges rätt till en av kommunen anvisad särskilt anpassad bostad (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Falkenberg

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- Riktlinjerna anger inga begränsningar.

Daglig verksamhet

Rätten till daglig verksamhet bör primärt avse personer i yrkesverksam ålder som saknar förvärvsarbete eller annan daglig sysselsättning. Det hindrar emellertid inte att även personer som uppnått pensionsålder bör ges möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet för att undvika passivisering och isolering. Anpassning efter individuella önskemål och behov måste givetvis göras. När det gäller omfattningen av daglig verksamhet, bör samma generella riktlinjer användas om i arbetslivet. Verksamheten skall erbjuda den enskilde stimulans, utveckling, meningsfullhet och gemenskap. Ett övergripande mål bör vara att på kortare eller längre sikt utveckla den enskildes möjlighet till arbete (prop. 1992/93:159).

Kungsbacka

- Daglig verksamhet kan beviljas som hel- eller deltid.
- Personer över 65 år skall i normalfallet inte få insatsen daglig verksamhet. Om det bedöms att särskilda behov finns för personer över 65 år att beviljas/behålla insatsen daglig verksamhet skall detta beslutas av äldreomsorgen.

Falkenberg

- Beslut om daglig verksamhet
 - Beviljas i en omfattning av fem dagar i veckan för personer i yrkesverksam ålder
 - Avser sysselsättning dagtid, normalt mellan 08.00 - 15.30.
 - Beviljas inte vid nyansökan för person som fyllt 65 år.
 - Tidsbegränsas till den tidpunkt då personen fyller 65 år.

Halmstad

- Har inga riktlinjer.

Laholm

- Daglig verksamhet har man rätt till tills man uppnått pensionsålder som idag är 65 år. Hänsyn tas dock alltid till vad man orkar. Rätt att minska tiden/sluta före 65 års ålder finns alltid.

Länsstyrelsens kommentarer

Personer som uppnått pensionsålder bör, enligt propositionen till LSS, få möjlighet att fortsätta i daglig verksamhet. Länsstyrelsen anser därför att det saknas stöd i lagstiftningen för att begränsa rätten till daglig verksamhet till personer under 65 år.